

בת גלים:

רקע: בת גלים:

שכונת בת גלים, שהוקמה בשנות ה-1920, היא אחת השכונות היפות והמוזנחות בחיפה.

אין כמעט עוד מקום בארץ בו ניתן לפגוש בתי מגורים היסטוריים במרחק מטרים ספורים מהים, ובכל זאת השכונה ואתריה לא עלו על מפת התיירות בארץ. מסלול זה מציג בפני המטיילים הצעה לסיור עירוני קצר העובר ברוב אתרי השכונה.

איר להגיע:

שכונת בת גלים נמצאת למרגלות הכרמל, ממערב לביה"ח רמב"ם. נקודת תחילת המסלול היא בכיכר ברח' חיל הים פינת רח' העלייה השנייה.

דרך הגישה המומלצת (לבאים מחוץ לחיפה) היא ברכבת, יש לרדת בתחנת בת גלים ולצאת לכיוון בי"ח רמב"ם (הצד הצפוני/מערבי של המסילה). מהיציאה, יש לצאת דרך מגרש החנייה לכיכר.

לבאים מכיוון דרום, יש לנסוע בכביש החוף לכיוון חיפה, אחרי מחלף חיפה דרום יש להמשיך צפונה עוד 6 ק"מ ולעבור את ראש הכרמל.

בצומת שדרות ההגנה עם רח' חיל הים, יש לפנות שמאלה ולעבור במעבר תחת מתחת למסילת הרכבת. נקודת ההתחלה נמצאת בכיכר שאחרי המעבר התחת. לבאים ברכב פרטי, ניתן לחנות בחניון הרכבת (בתשלום) או לחנות בחלקים המרוחקים של השכונה ולבצע את המסלול בכיוון ההפוך.

לבאים מכיוון צפון, יש לנסוע דרך העיר התחתית בחיפה, ברח' דרך העצמאות והמשיכו רח' דרך יפו, ולאחר נסיעה קצרה נוספת יש לפנות ימינה לרחוב חיל הים.

תיאור מסלול הטיול:

נתחיל את המסלול ברחוב העלייה השנייה לכיוון מערב. ממש לצד הכיכר, בצד מזר הכרמליתיות - הצפוני של הרחוב, ממוקם מבנה מרשים מאחורי גדרות הישן (מס' 1 במפה). המנזר, שהוקם בשנים 1892-91, משמש כיום את בית החולים רמב"ם.

לאחר שנעבור את המנזר, נחלוף על פני שער הכניסה למתחם בית החולים, שהוא בית החולים המרכזי בכל צפון הארץ. המבנה הישן של בית החולים הוקם בידי

האדריכל אריך מנדלסון, אולם הוא לא נכלל במסלול ההליכה שלנו היום. אנו נמשיך
מנזר יוסף - ישר, ונראה עוד מבנה גדול בצד הימני (הצפוני) של הרחוב
הקדוש (מס' 2 במפה). מנזר זה הוקם בשנים 12-1914, ונכלל גם הוא כיום במתחם
בית החולים

ברקע (מצפון לנו) נראה מגדל גבוה, המשמש את ביה"ס לרפואה הצמוד לבית
החולים רמב"ם.

נעבור את מסעף רח' עפרון, ונמשיך ישר. ממש לפני גדר בסיס צבאי, נפנה ימינה
לסמטה קצרה המובילה למבנים ברח' העליה השנייה, 20/22,

המבנים הקרובים הם מבנים טמפלריים שעברו תוספות בנייה במהלך השנים. בחלק
העורפי של המתחם, מאחורי חנייה קטנה, בולטת טחנת רוח ללא הכנפיים (מס' 3
במפה). אזור זה הוא השריד האחרון לנסיון התיישבות טמפלרית באזור בת גלים של
ימינו, ככל הנראה בשנת 1872. הטחנה שימשה בתחילה כטחנת רוח, שנהנתה
מהרוח המערבית ומהקרבה לים. לאחר כעשור, נוכחו הטמפלרים שהרוח לבדה אינה
מספיקה, והקימו לצידה מגוע קיטור. הטחנה חדלה לפעול עם הקמת טחנה חדשה
יותר בחוף שמן במזרח חיפה. מאז 1948 משמשת הטחנה כמבנה מגורים ובו חמש
קומות.

מדובר במתחם מגורים, ולכן יש לשמור על השקט ולא להיכנס לשטחים פרטיים
במתחם!

נשוב לרחוב העלייה השנייה, ונמשיך לאורך גדר הבסיס הצבאי. בפנייה השנייה
ימינה, נפנה לרחוב נהלל ונלך בו עד בית מס' 16 (מס' 5 במפה).

בניין זה התפרסם כאשר נפגע מקטיישה במהלך מלחמת לבנון השנייה (ראו גם
קישור להלן). הבניין שופץ ע"י מס רכוש, אולם בקיר הבניין הצמוד (מס' 14) ניתן
לזהות עד היום (אוקטובר 2011) צלקות מהפגיעה.

בקרבת מקום נמצא גם בית הכנסת המרכזי של שכונת בת גלים (מס' 4 במפה).

מכאן נמשיך ברחוב יעקב כספי לעבר שדרות בת גלים.

המקשרות בין רחוב העלייה השנייה ובין החוף, הן חלק מהתכנון, שדרות בת גלים
המקורי של השכונה בידי האדריכל קאופמן. הבניינים לאורך השדרות מייצגים מגוון
סגנונות בנייה - שנות ה-20, שנות ה-30 ובנייה מודרנית. שני בניינים בולטים
בשדרות הם בית סמסונוב בשד' בת גלים 10 (הוקם 1923) - מס' 6 במפה, ובית כספי
בשד' בת גלים 7 (הוקם 1935, בעל חזית מעוגלת) - מס' 7 במפה.

כמו כן בולט בשדרות ריבוי הדקלים המאפיינים את השכונה. חלק מהדקלים הוותיקים
לא שרדו, ותחתיהם ניטעו דקלים חדשים.

בשדרות נפנה ימינה (צפונה) ונלך לכיוון חוף הים. בקצה השדרות ובצמוד לים נמצא
(מס' 8 במפה) "הקזינו" - מבנה בטון תלת-קומתי בולט.

הבניין המקורי הוקם ע"י האדריכל גולדברגר בשנים 1930-1933 בחוף הים, בסגנון הבינלאומי, ונועד לשמש כמרכז קהילתי-תרבותי לשכונה. לצד המבנה הוקמה ב-1946 בריכת שחייה (לא קיימת כיום).

המבנה שוקם חלקית לפני מספר שנים, אולם עומד כיום עזוב ומוזנח.

החוצץ בין בתי "הקו", מבניין "הקזינו" נמשך מערבה (ימינה) ברציף פנחס מרגולין הראשון של השכונה ובין חוף הים. באזור זה ניתן להבחין בייחודה של השכונה, אחת היחידות בישראל הנושקות לים. קו החוף כאן אינו טבעי, ולאורכו נערמו סלעים גדולים המונעים אפשרות לרחצה בים (חוף רחצה מוסדר נמצא כ-250 מ' מזרחה מכאן - "החוף השקט"). לאורך הדרך נמצאים מספר מבנים היסטוריים המיועדים לשימור, אולם רובם מוזנחים כיום.

רח' פנחס מרגולין 31 - נבנה בתחילת שנות ה-20' כווילה בת 8 חדרים - בית האס לחוף הים. המבנה כיום נטוש, אטום ומגודר (מס' 9 במפה)

בין בית האס ובית מרגולין נבנה כיום (אוקטובר 2011) בניין חדש.

הבניין, ברח' פנחס מרגולין 35, השתייך לעו"ד פנחס מרגולין, חבר -בית מרגולין עיריית חיפה, שעל שמו נקרא כיום הרחוב. הבניין הוקם בשנים 1923-1924 (מס' 10 במפה).

רח' פנחס מרגולין 39. הבניין הוא בית דיוואן שנבנה בשנות ה-20'. -בית חמאווי לבניין יש תריסים ירוקים ציוריים, ומעל דלתו קבועה כתובת מעוטרת מטושטשת בה נחקקו שנת הבנייה (תרפ"ג - 1923) והכתובת "אם אישכחך ירושלים תשכח ימיני" (מס' 11 במפה).

ברח' פנחס מרגולין 51 נמצא בית ויקטור כהן (מס' 12 במפה) - מבנה בסגנון אקלקטי עם גגות רעפים. הבניין נבנה ב-1925 ע"י ויקטור כהן שהיה פקיד בפי"א. ממש לפני בניין זה, נפנה שמאלה ונצא לעבר רחוב פינת גן. במסעף נמצא שלט "המסמר של ראובן" - המציין את גבול הכרות נמל חיפה.

למעוניינים ניתן להאריך כאן את המסלול: הליכה לאורך החוף עד הרכבל (מתחם "יטבתה בעיר"), וחזרה ברח' העלייה השנייה עד למפגש רח' פינת גן. אפשרות זו מוסיפה כק"מ אחד למסלול ההליכה.

ברחוב פינת גן נלך עד לרחוב העלייה השנייה.

שניים משלושת האתרים הבאים אינם בעלי ערך נופי מיוחד, אולם מהווים חלק מסיפורה של השכונה (מחנה העולים ושיכון החיילים המשותחרים). במידה ולמטיילים אין עניין מיוחד בנושא, ניתן כאן לשוב ברחוב העלייה השנייה לעבר נקודת ההתחלה, דרך בית סקנדינביה (להלן).

ממפגש הרחובות מסתעף כביש דרומה לעבר בניין של משרד הקליטה לעולים חדשים. נלך בכביש זה לעבר מקום מחנה העולים (מס' 13 במפה) - באתר היה מחנה העולים היזום הראשון בארץ, שהוקם בשנת 1923 בשטח 6.5 דונם בקרבת מסילת הברזל. המקום שימש כמחנה עולים עד 1928, לאחר מכן שימש כבית מרגוע ומסוף

שנות ה-30 שימש את הצבא הבריטי. כיום אזור מחנה העולים מוזנח וקשה לזהות את שרידיו. בצמוד למחנה ההיסטורי הוקם בניין של משרד הקליטה לעולים חדשים.

נשוב לרח' העלייה השנייה לכיוון מזרח, ונראה בצד שמאל (צפון) את בית מס' 14 במפה (רח' העלייה השנייה פינת רח' שקמונה). בניין זה -סקנדינביה משמש למגורי מתנדבים מארצות סקנדינביה, ונבנה ע"י משפחת כרסנטי ב-1923 (למבנה המקורי החד-קומתי נוספו שתי קומות שנבנו בסגנון ה"באוהאוס").

נפנה ימינה לרח' הקלעים. לאחר כ-50 מ' נפנה שמאלה לשביל הולכי רגל החוצה את שיכון החיילים המשוחררים (מס' 15 במפה) - שיכון שנבנה ב-1945 עבור החיילים המשוחררים, וכולל גינות משותפות בין הבניינים. גם מתחם זה מיועד לשימור.

למעוניינים, בטרם עזיבת רחוב הקלעים, ניתן להמשיך עד סוף הרחוב (עוד 50 מ'), ולבקר בגינה קהילתית המשמשת את תושבי שכונת בת גלים. מהגינה יש לשוב באותה דרך לשביל הראשי החוצה את שיכון החיילים המשוחררים/שיכון הבריגדה, או לפנות לרח' החי"ל, וממנו נפנה שמאלה לאחד השבילים המובילים אל השביל (המרכזי).

בסופו של שיכון החיילים המשוחררים, נפנה שמאלה ונגיע למפגש רח' העלייה השנייה עם שדרות בת גלים. מכאן נמשיך ברח' העלייה השנייה שמאלה ונשוב לנקודת ההתחלה.

פריחה ומוקדי עניין עונתיים:

- כיוון שהקטע המרכזי במסלול עובר לאורך החוף, כדאי לשקול את הביקור בימי סערה חורפיים (כמובן בהליכה ברחוב הסלול בלבד, אין לרדת לשפת המים!).

שירותים למטיילים:

- חנייה - בתחום השכונה (באזור נקודת ההתחלה, החנייה בתשלום).
- שירותים ציבוריים - בתחילת המסלול (בתחום תחנת הרכבת בת גלים) ובחוף הים.
- מסעדות/בתי קפה - בקרבת תחילת המסלול (רח' רציף העלייה השנייה), וכן באתר הרכבל (יטבתה בעיר).

הערות ואזהרות:

- המסלול חולף לצד מבני מגורים פרטיים. נא לשמור על השקט.

- החופים לאורך המסלול אינם מיועדים לרחצה. חוף הרחצה הסמוך הוא "החוף השקט" מאחורי בית חולים רמב"ם.

